University of Sistan and Baluchestan

Geography and Territorial Spatial Arrangement

Print ISSN: 2345 - 2277 Online ISSN: 2783 - 5278

Association of Geography and Planning of Border Areas of Iran

Identification and Analysis of Effective Factors on the Development of Tourism with a Future Research Approach (Case Study: Shush City)

Hojat Sheikhi [1]✉, **Sara Dinarundnejad** [2]

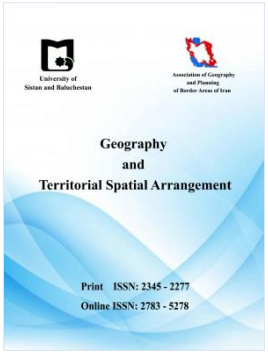
1. Associate Professor of Department of Architecture and Urban Planning, Ilam University, Ilam, Iran.
✉ E-mail: h.shaykhi@ilam.ac.ir
2. Master student of geography and urban planning, Ilam University, Ilam, Iran.
E-mail: sara.dinarvand1359@gmail.com

How to Cite: Sheikhi, H & Dinarundnejad, S. (2024). Identification and Analysis of Effective Factors on the Development of Tourism with a Future Research Approach (Case Study: Shush City). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 14 (50), 123-128.

DOI: http://dx.doi.org/ 10.22111/GAIJ.2024.44864.3097

Article type:
Research Article

Received:
16/06/2023
Received in revised form:
04/10/2023
Accepted:
13/02/2024
Publisher online:
20/02/2024



Keywords:
tourism, future studies, MICMAC, Shush city.

ABSTRACT

The purpose of the research is to identify and analyze the effective factors in the development of tourism in the city of Shush with a future research approach and to examine the extent and how these factors affect each other. The current research is based on the purpose of an applied development type. The method of collecting information is the library, documentary and field method. The statistical population of the research includes 20 experts related to tourism and urban and regional planning, with 56 variables in the form of six dimensions (macro and extra-provincial, economic, managerial, cultural and social, environmental, physical) using the method Delphi and expert opinion were identified. In order to analyze the data, the cross-effects matrix (MICMAC) has been used, which finally has 13 key factors: security and peace of tourism, government budget related to tourism, allocation of financial resources in the tourism sector, entrepreneurship, strengthening the local economy, competition, Tourism offices, tourism institutions and travel agencies, holding festivals, existence of handicrafts, participation of citizens, environmental tolerance capacity, development of recreational and entertainment facilities, suitable location of business centers have the greatest impact on the state of tourism development in the city of Shush.

© the Author(s). **Publisher**: University of Sistan and Baluchestan

Extended Abstract

Introduction

In the current era, tourism is considered as one of the most important, profitable and efficient economic activities in the world, which has a significant contribution to the sustainable development of a land, region and the world in economic, political, social and cultural dimensions. , one of the main reasons for paying attention to tourism as the basis of sustainable development in different places and increasing its importance in the world. For the success and development of tourism, knowledge of the relations of development aspects should be taken into consideration. Identifying the key and effective factors in the field of tourism is the first step in planning this field; Because until these effective factors are not identified, it will not be easy to achieve the sustainable development of tourism. In order to understand tourism and plan for it, we must realize that dealing with the future is an inseparable part of the planning process. By using future research, in addition to identifying the driving forces affecting tourism, key factors affecting its development can also be identified.

Study Area

The spatial territory of this research is the city of Sush. Shush is the center of Shush city in Khuzestan province. Susa is one of the first birthplaces of human civilization. The existence of works and cultural heritage left by the ancient governments of the Elamites, Achaemenids, Parthians, Sassanids and the post-Islamic period has turned Susa into a collection of architectural and artistic works that can be one of the important poles of tourism at the national level. and be international. Also, due to its geographic location, this city naturally has various perspectives.

Material and Methods

The current research is based on the purpose of an applied development type. The method of collecting information is the library, documentary and field method. The statistical population of the research includes experts related to tourism and urban and regional planning, 20 of whom were purposefully selected and questioned due to the unknown number of the population for sampling. In the first part, by using the Delphi method along with the environmental survey, the effective factors in the tourism industry have been extracted and finally the effective factors have been identified among them. In the second stage, it was scored using the mutual effects technique (structural analysis method) and analyzed in the MICMAC software environment.

Result and Discussion

In this research, 56 variables in the form of six dimensions (macro and extra-provincial, economic, managerial, cultural and social, environmental, physical) were selected as primary variables to identify and analyze the effective factors in the development of urban tourism in Shush and then with The use of structural analysis method by MICMAC software has been used to extract the main factors affecting the future state of the studied environment.

Based on the number of variables, the dimensions of the matrix are 56*56 and the effect of each factor is determined by weighting the variables from (0 to 3). Out of the total of 2572 relationships that can be evaluated in this matrix, 792 are zero (no direct relationship), 727 are one (low impact), 1116 are two (medium impact) and 729 are three (high impact). Also, the matrix has 100% usefulness and optimization based on statistical indicators with 2 rotations of data. The results show that the security and tranquility of tourism, the government budget in relation to tourism, the macro policies of the government in relation to tourism, the existence of shopping centers, the strengthening of the local economy, the diversity of ethnic groups, the participation of citizens, the capacity to bear the environment and the development of recreational and entertainment facilities. The most influential and variables of increase in transportation, appropriateness of costs, management structure of the tourism sector and increase of accommodation centers have had the least influence.

Conclusion

Today, the identification of factors affecting the development of tourism and the future of tourism has drawn the attention of many policymakers, sociologists and planners around the world to provide the field of future tourism from economic, social, environmental and physical dimensions. Therefore, according to the subject under investigation, in this research, an attempt has been made to identify the key factors effective in the development of tourism in the city of Shush with a future research approach. Among the 56 variables, finally 13 key factors: security and peace of tourism, government budget related to tourism, allocation of financial resources in the tourism sector, entrepreneurship, strengthening the local economy, competition, tourism

offices, tourism travel agencies and institutions, holding festivals , the presence of handicrafts, participation of citizens, capacity to bear the environment, development of recreational and entertainment facilities, appropriate location of commercial centers have had the greatest impact on the development of tourism in the city of Shush. Among them are 2 macro and extra-provincial variables, 5 economic variables, 3 cultural-social variables, 1 environmental variable and 2 physical variables.
Key words: tourism, future studies, MICMAC, Shush city.

References

Abbas, E. W., Jumriani, J., Syaharuddin, S., Subiyakto, B., & Rusmaniah, R. (2021). Portrait of Tourism Based on River Tourism in Banjarmasin. The Kalimantan Social Studies Journal, 3(1), 18-26.

https://doi:10.20527/kss.v3i1.4145

Bec, A., Moyle, B., Timms, K., Schaffer, V., Skavronskaya, L., & Little, C. (2019). Management of immersive heritage tourism experiences: A conceptual model.Tourism Management,72, 117-120.

https://doi.org/doi:10.1016/j.tourman.2018.10.033

Chris, R. (2012) Assisting the poor in China through tourism development: An eview of research, Tourism Management, Vol. 33, pp. 239-248.

https://doi:10.1016/j.tourman.2011.08.014

Chung, M. G., Herzberger, A., Frank, K. A., & Liu, J. (2020). International tourism dynamics ina globalized world: A social network analysis approach. *Journal of Travel Research*, 59(3), 387-403.

https://doi.org/10.1177/0047287519844834

Comprehensive tourism plan of Khorestan province: recognition and review of the current situation (2008), the first part, cultural heritage, tourism and handicrafts organization of Khuzestan province, Research assistant of Shahid Chamran University of Ahvaz. *(In Persian).*

Dehghani Gishi, F, Noormohammadi, S, Babaei Eliasi, M, Berkbaf, NS (2023), evaluation and analysis of factors affecting the development of coastal tourism (case study: Manjil coastal city), sustainable urban development, Advanced Scholars Institute of Higher Education, 4(10), 53-69. *(In Persian).*

https://usdjournal.daneshpajoohan.ac.ir/article_705537_a4006e5d37ffa7962e76af8b59e8c6f8.pdf

Ebrahimi, M, Tayibi, A. h (2018), The strategic position of the tourism industry of Takab city and its development strategies, Geography (Iranian Geography Association), 17(61), 140-157. *(In Persian)*

Eghbali, M, Motvli, S, Janbaz Ghobadi, Gholamreza, Gholami, S (2022), Investigating the impact of social dimensions of urban resilience on the sustainable development of tourism, a case study: Mahmudabad City, Urban Tourism, University of Tehran, 8(3). *(In Persian).*

https://jut.ut.ac.ir/article_84124.htm

Eyisi, A., Lee, D., & Trees, K. (2021) Facilitating collaboration and community participation in tourism development: The case of South-Eastern Nigeria. *Tourism and Hospitality Research*, 21(3), 275-288.

https://doi.org/10.1177/1467358420966035

Gali, N., Camprubí, R., & Donaire, J. A. (2017). Analysing tourism slogans in top tourism destinations. Journal of Destination Marketing & Management, 6)3(, 243-251.

https://doi. org/10.1016/j.jdmm.2016.04.0

Ghasemi, I, Vashghani Farahani, G (2017), network analysis of attractions in tourism planning (case study: attractions of Kashan city), Urban Tourism, University of Tehran, 5(1), 21-34. *(In Persian).*

https://jut.ut.ac.ir/article_65845.html

Haghi Mr, Heydarzadeh, E (2022), driving factors in the realization of sustainable urban tourism with an ecotourism approach (case example: Khwansar city), Tourism and Development, Iran Tourism Scientific Association, 11(2), 19-36. *(In Persian).*

https://www.itsairanj.ir/article_141564_89b1cdb17c319c550fc2736314760d30.pdf

Haile,A.(2017). Sustainable tourism assessment Peace Through commerce:Tourism and Developmentin Eritrea,1stedition,Ethiopia.

https://doi. org/10.1016/j.jdmm.2016.04.0

Hartman, S. & Wielenga, B. & Heslinga, J.H. (2020) The future of tourism destination management: building productive coalitions of actor networks for complex destination development, Journal of Tourism Futures, Vol.6, No.3, pp.213-218.

DOI: 10.1108/JTF-11-2019-0123

Herget,J.,Petrù,Z.,&Abrhám,J.(2015).Citybranding anditseconomicimpactsontourism.Economics &Sociology, 8(1),119.

https://doi: 10.14254/2071- 789X.2015/8-1/9

Imani, B, Razaei, S M (2019), Identifying the drivers affecting the future state of sustainable tourism with a future research approach (Case study: Villages in the central part of Sarayin), Tourism Planning and Development, Mazandaran University, 9(2), 71-90 .*(In Persian).*

https://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_2918_4da283bf8d3f6966fbb4e40bd1cedf49.pdf

Jardim, S., & Mora, C. (2022). Customer reviews sentiment-based analysis and clustering for marketoriented tourism services and products development or positioning. *Procedia Computer Science*, 196, 199–206.

https:// 10.1016/j.procs.2021.12.006

Khademi, L., Izadi, H, Soltani, A (2023), compilation of tourism development scenarios with a future research approach (case study: Khoramabad city), Tourism and Development, Iran Tourism Scientific Association, 12(1), 177-199. *(In Persian).*

https://www.itsairanj.ir/article_162409_8239a38b17740390381450dc24b35488.pdf

Khaknejad, A, Hosseinzadeh Delir, K . Ezzat Panah, B (2022), investigation of social factors affecting the planning and politicization of historical-cultural tourism development in Iran (case study: Tabriz city.), Sociological studies, University of Tehran ,15(54), 159-177. *(In Persian).*

https://doi.org/10.30495/ss.2021.1924684.1309

Kyara, V. C., Rahman, M. M., & Khanam, R., (2022). Investigating the environmental externalities of tourism development: evidence from tanzania. *Heliyon*, 8 (6), 1-13.

https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e09617

Li,X.,Kim,J.S.,& Lee,T.J.(2021).Collaborationfor community-based cultural sustainability in island tourism development: A case in Korea.Sustainability, 13(13), 7306.

https://doi. org/10.3390/su13137306

Mendes, B., Ferreiraa, M. C.,& Dias T. G. (2022). Tourism as a service: Enhancing the tourist experience. *Transportation Research Procedia*, 62, 1–8.

https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.02.001

Mir,S.A.(2017).TheImpactofTourismIndustryonGrossDomesticProductandBalanceofPaymentsin India. International Journal of Economics merican tourists' perspectives.Tourism Management Perspectives,31, 348-360.

https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j. tmp.2019.07.005

Moradi Mofard, S, Amanpour, Saeed, Maliki, Saeed, Ahdanjad Roshti, Mohsen (2023), analysis of the creative development capacities of urban contexts with local and sustainable tourism (case study: Shush city), settlement planning studies Human, Islamic, Azad University of Rasht, 17(3), 723-739. *(In Persian).*

https://ensani.ir/file/download/article/64916dddbcf2b-10690-1401-52.pdf

Mousavi, M; Kahki, FS; Jalalian, SE (2018), evaluation of factors effective on urban tourism development case study: Urmia city, Urban Tourism, University of Tehran, 6(2), 61-77. *(In Persian).*

https://jut.ut.ac.ir/article_72080_0a61dda74e899a443ca25151fe2a6614.pdf

Naderi, MB, Rafiyan, M (2023), Identifying the key drivers affecting tourism development with a future research approach (Case study: The golden tourism triangle of Isfahan, Fars, Yazd, Tourism Planning and Development, Mazandaran University, 11(43), 27- 48. *(In Persian).*

https://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_4254_6c6bed3e81eb48a4ac51797cb6a68c44.pdf

Najarzadeh, M, Bagheri Gharabagh, H, Ain Ali, M (2022), reflection on marketing strategies in tourism and hotel industry in the world: a review study, Tourism and Development, Iran Tourism Scientific Association, 10(2), 1-9. *(In Persian).*

https://www.magiran.com/paper/showpdf/f45b0521-316d-4652-b407-3577d4c82086?p=2330624&m=1577

Nasr, Tahereh (2018), identification of key factors affecting tourism in Shiraz metropolis with future research approach, research and urban planning, Marodasht Islamic Azad University, 10(37), 55-66. *(In Persian).*

https://jupm.marvdasht.iau.ir/article_3539_860a885b487ebf8cf79e02cf7cd6c4ac.pd

Rezaei, Mr, Ghasemi, M (2022), evaluation of tourism capabilities and its role in urban development with emphasis on strategic planning (case example: Kerman city), urban environment policy, Shiraz Branch Azad University, 2(5), 1-16. *(In Persian).*

https://juep.shiraz.iau.ir/article_690282_72403d6f1d43885f6ebfed343c3f0b57.pdf

Sharpy, R., (2017). Tourism marketing for developing countries: Battling stereotypes and crises in Asia, Africa and the Middle East, E. Avraham, E. Ketter. Palgrave Macmillan, Basingstoke. *Tourism Management*, 59(12), 100-109.

https://doi.org/10.1057/pb.2016.5

Sigalat-Signes. E, Calvo-Palomares. R, Roig-Merino. B and García-Adán. I.(2019). Transition towards a tourist innovation model: The smart tourism destination Reality or territorial marketing?. Journal of Innovation & Knowledge, 1-9.

https://doi.org/10.1016/j.jik.2019.06.002

Sop, S. (2020). Self-congruity theory in tourism research: A systematic review and future researchdirections. European Journal of Tourism Research, 26(14), 2604-2604.

https://doi.org/10.54055/ejtr.v26i.1935

Sorensen, F., & Grindsted, T.S. (2021). Sustainability approaches and nature tourism development. *Annals Of Tourism Research*, 91, 1-14.

https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103307

Sutrisna, M., Saskara, N., & Ayu, I. (2020). Prospective Analysis of Sustainable Tourism Development in Penglipuran Village as A Tourist Village Role Model in Bali. Technium Social Sciences ournal, 13, 184-198.

DOI: 1939-6104-20-S6-159

Tien, N. H., Viet, P. Q., Duc, N. M., & Tam, V. T. (2021). Sustainability of tourism development in Vietnam's coastal provinces. World Review of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development, 17(5), 579-598.

http://doi/epdf/10.1504/WREMSD.2021.117443

Tomej, K., & Xiang, Z. (2020). Affordances for tourism service design. *Annals Of Tourism Research*, 85, 1-9.

https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103029

Torabi, F, Nadalipour, Z (2022), identifying the challenges and opportunities of sustainable urban tourism development in district 4 of Tehran, Iranian-Islamic city, Iranian-Islamic City Studies, Research Institute of Humanities and Social Studies of Academic Jihad, 49, 103-130. *(In Persian).*

https:///C:/Users/Test/Downloads/24214014905%20(1).pdf

Vu, D. V., Tran, G. N., Nguyen, H. T. T., & Nguyen, C. V. (2020). Factors Affecting Sustainable Tourism Development in Ba Ria-Vung Tau, Vietnam. The ournal of Asian Finance, Economics and Business, 7(9), 561-572.

doi:10.13106/jafeb.2020.vol7.no9.561

Wu, Y. F. & Xu, H. G. & Lew, A. A. (2015) Consumption-led mobilized urbanism: Socio-spatialseparation in the second-home city of Sanya, Mobilities, Vol.10, No.1, pp.136–154.

http://dx.doi.org/10.1080/17450101.2013.853952

Zali, Nader Atrian, F (2016), Compilation of tourism development scenarios based on the principles of future research (case study: Hamadan province), Amaish Sarzemin, University of Tehran, 8(1), 107-131. *(In Persian).*

https://jtcp.ut.ac.ir/article_59147_70cf0a8d225eaf0070fbcf2f48a45052.pdf

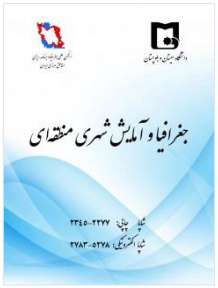
جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای
شاپا چاپی: ۲۳۴۵-۲۲۷۷ شاپا الکترونیکی: ۲۷۸۳-۵۲۷۸
دانشگاه سیستان و بلوچستان

شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در توسعهٔ گردشگری با رویکرد آینده‌پژوهی (نمونهٔ موردی: شهر شوش)

حجت شیخی [۱*]، سارا دینارووند نژاد [۲]

مقاله پژوهشی

جغرافیا و آمایش شهری–منطقه‌ای
بهار ۱۴۰۳، سال ۱۴، شمارهٔ ۵۰
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۲۶
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۷/۱۲
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۲۴
صفحات : ۱۴۸-۱۲۳



واژه‌های کلیدی:
گردشگری، آینده‌پژوهی، میک‌مک، شهر شوش.

چکیده

امروزه صنعت گردشگری با توجه به اثرگذاری فراوان در ابعاد اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیست‌محیطی و کالبدی بر جوامع، یکی از مهم‌ترین عوامل توسعهٔ همه‌جانبه در سطح جهان شناخته شده و می‌تواند نقش مهمی در توسعهٔ پایدار داشته باشد. پایداری توسعهٔ گردشگری نیازمند به‌کارگیری عوامل قابل‌اندازه‌گیری در هر یک از ابعاد توسعهٔ پایدار است. شهر شوش یکی از مستعدترین مناطق گردشگری کشور در زمینهٔ بناهای باارزش تاریخی و باستانی است؛ اما با وجود تمدنی غنی و مواهب طبیعی به‌دلیل مشخص‌نبودن هدف‌ها و سیاست‌های گردشگری منظم در قالب برنامه‌های اجرایی و سازمانی، از یک سیستم منظم آینده‌نگری گردشگری برخوردار نبوده و سهم متناسب با خود را در صنعت گردشگری کسب نکرده است.

هدف پژوهش، شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در توسعهٔ گردشگری شهر شوش با رویکرد آینده‌پژوهی و بررسی میزان و چگونگی تأثیرگذاری این عوامل بر یکدیگر است. تحقیق حاضر براساس هدف، از نوع توسعه‌ای کاربردی است. روش گردآوری اطلاعات روش کتابخانه‌ای و اسنادی و میدانی است. جامعهٔ آماری پژوهش شامل ۲۰ نفر از کارشناسان مرتبط با گردشگری و برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای است که ۵۶ متغیر در قالب شش بُعد (کلان و فرااستانی، اقتصادی، مدیریتی، فرهنگی و اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی) با استفاده از روش دلفی و نظر خبرگان شناسایی شدند. برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از ماتریس اثرات متقاطع (میک‌مک) استفاده شده است که درنهایت ۱۳ عامل کلیدی: امنیت و آرامش گردشگری، بودجهٔ دولتی در رابطه با گردشگری، اختصاص منابع مالی در بخش گردشگری، کارآفرینی، تقویت اقتصاد محلی، رقابت، دفاتر گردشگری، مؤسسات و آژانس‌های مسافرتی گردشگری، برگزاری جشنواره‌ها، وجود صنایع دستی، مشارکت شهروندان، ظرفیت تحمل محیط زیست، توسعهٔ امکانات تفریحی و سرگرمی، مکان‌یابی مناسب مراکز تجاری بیشترین تأثیر را بر وضعیت توسعهٔ گردشگری شهر شوش دارند.

مقدمه

امروزه اهمیت گردشگری در همهٔ جوامع، آن را به‌عنوان یک صنعت در تمام جهان مطرح کرده و صنعت گردشگری، صنعتی درحال‌رشد شناخته شده است. اهمیت این صنعت برای کشورهایی با جاذبه‌های گردشگری فراوان، به علت ایجاد درآمدهای سرشار، بسیار زیاد است؛ به همین علت این کشورها سعی در توسعهٔ هرچه بیشتر این صنعت می‌کنند (Sharpy, 2017: 100). در دوران کنونی از گردشگری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین، پرسودترین و کارآمدترین فعالیت‌های اقتصادی در سطح جهان یاد می‌شود که سهم بسزایی در توسعهٔ پایدار یک سرزمین، منطقه و جهان در ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی دارد (Sigalat-signes et al., 2019) و این موضوع، یکی از دلایل اصلی

۱- دانشیار گروه معماری و شهرسازی، دانشگاه ایلام ، ایران (نویسنده مسئول) h.shaykhi@ilam.ac.ir
۲- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه ایلام ، ایران. sara.dinarvand1359@gmail.com

توجه به گردشگری به‌عنوان مبنای توسعهٔ پایدار در نقاط مختلف و افزایش اهمیت آن در سطح جهان است (Abbas et al., 2021). درواقع، گردشگری در دوران حاضر به‌عنوان صنعتی نقش‌آفرین در توسعهٔ اقتصادی و اجتماعی جوامع و کشورها شناخته می‌شود که مزایا و منافع مالی و غیرمالی زیادی به دنبال خواهد داشت؛ ازاین‌رو بسیاری از کشورها به‌ویژه کشورهای درحال‌توسعه، گردشگری را به‌عنوان ابزاری استراتژیک در راستای توسعهٔ اقتصاد ملی درنظر گرفته‌اند (Tien et al., 2021). برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه نیز از فعالیت‌های گردشگری به‌عنوان رکن اصلی توسعهٔ شهرها یاد می‌کنند (ابراهیمی و طیبی، ۱۳۹۸: ۱۴۰)؛ زیرا شهرهای گردشگری به‌دلیل نقش غالب گردشگری در توسعهٔ خود غالباً منحصربه‌فرد درنظر گرفته شده است (Wu et al., 2015: 138). بر این اساس امروزه گردشگری به یکی از موتورهای محرکهٔ توسعهٔ شهری و بازسازی آن تبدیل شده است (اقبالی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲)؛ اما توسعهٔ گردشگری فرایند پیچیده‌ای است که عوامل توسعهٔ بین‌المللی و ملی و گروه‌های درگیر با سیاست، دولت، برنامه‌ریزی و قانون‌گذاری را دربرمی‌گیرد (موسوی و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۰). برای موفقیت و توسعهٔ گردشگری، شناخت روابط جوانب توسعه باید موردتوجه قرار بگیرند (Chris, 2012: 341). یکی از اصلی‌ترین عناصر جذب گردشگری در هر منطقه، جاذبه‌های گردشگری هستند که مهم‌ترین بخش از سیستم گردشگری به‌شمار می‌آید؛ باوجوداین، یک مکان یا یک رویداد به‌تنهایی قدرت زیادی برای جذب گردشگر ندارد؛ بلکه باید دیگر اجزای سیستم گردشگری هم در مکان دارای جاذبه مهیا شوند (قاسمی و واشقانی فراهانی، ۱۳۹۷: ۲۲). فعالان صنعت گردشگری در این محیط‌های بی‌ثبات، باید قابل‌اتکاترین رویکردها و روش‌ها را برای برنامه‌ریزی برگزینند؛ به‌گونه‌ای‌که کلیهٔ جنبه‌های تأثیرگذار این صنعت را فراگیرد تا بتوان با اشراف بر آن‌ها به تهیهٔ برنامه‌ای جامع اقدام کرد (Chung et al, 2020: 389). شناسایی عوامل کلیدی و مؤثر در حوزهٔ گردشگری اولین گام در برنامه‌ریزی این حوزه است؛ زیرا تا زمانی که این عوامل مؤثر شناسایی نشوند، دستیابی به توسعهٔ پایدار گردشگری آسان نخواهد بود. همچنین یکی از عامل‌های اساسی در توسعهٔ بخش گردشگری، نگاه همه‌جانبهٔ توسعهٔ آن است؛ یعنی باید در فرایندی سیستمی برای توسعه و رونق آن برنامه‌ریزی کرد؛ زیرا در صورت برنامه‌ریزی و توسعهٔ برنامه‌ریزی‌شده، گردشگری قادر است منافع مستقیم و غیرمستقیم اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیطی و سیاسی را ایجاد و سهم قابل‌توجهی از توسعهٔ ملی و منطقه‌ای را به خود اختصاص بدهد (موسوی و همکاران، ۱۳۹۸: ۶۲). برای شناخت گردشگری و برنامه‌ریزی برای آن باید متوجه این مسئله باشیم که پرداختن به آینده جزء جدانشدنی فرایند برنامه‌ریزی است. امروزه، توسعهٔ صنعت گردشگری به یکی از موضوعات مهم و اساسی تبدیل شده است که می‌تواند با بهره‌گیری از رویکرد آینده‌نگری، به رونق اقتصادی و افزایش کیفیت زندگی افراد منجر شود. در واقع، آینده‌پژوهی نشان‌دهندهٔ روندهای آتی و پیش‌بینی تحولات در آینده است که این فعالیت‌ها با عدم‌قطعیت‌های محیطی و تحولات سریع از طریق خلاقیت و ایجاد فرصت‌های غیرمنتظره و پیش‌رفتن در اقتصادی پویا همراه است (خادمی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۸۰–۱۷۸). با بهره‌گیری از آینده‌پژوهی، علاوه‌بر شناسایی پیشران‌های مؤثر بر گردشگری، می‌توان عوامل کلیدی مؤثر بر توسعهٔ آن را نیز مشخص کرد (نادری و رفیعیان، ۱۴۰۱: ۳۵). آینده‌پژوهی در گردشگری به‌عنوان رهیافتی نوین، شرایط و زیرساخت‌های لازم برای طراحی برنامه‌ریزی کلان و منسجم را که دربرگیرندهٔ کلیهٔ شرایط صنعت گردشگری کشور باشد، از طریق ایجاد ارتباط، هماهنگی و هم‌اندیشی میان سازمان‌ها و نهادهای جامعه، ایجاد چشم‌انداز مشترک، تعیین اولویت‌ها و... فراهم می‌آورد تا از طریق ترسیم

راهبردهای مختلف برای آیندهٔ این صنعت و برنامه‌ریزی درجهت مقابله با چالش‌ها و مسائل پیش‌روی آن، به سیاست‌گذاران و فعالان این حوزه یاری رساند (Sop, 2020: 2025).

استان خوزستان یکی از مستعدترین مناطق گردشگری کشور در زمینهٔ بناهای باارزش تاریخی و باستانی است که در جنوب باختری ایران واقع شده و از جاذبه‌های کم‌نظیر گردشگری در زمینه‌های طبیعی، تاریخی، معماری، اجتماعی و فرهنگی برخوردار است. خوزستان یکی از باستانی‌ترین ناحیه‌های جهان بوده است و جزو کهن‌ترین سرزمین‌های بشری به شمار می‌رود. تنها رودخانهٔ قابل‌کشتیرانی ایران با جلوه‌های بالای جهانگردی، در این منطقه واقع شده است. بعد از جنگ تحمیلی ایران و عراق، منطقهٔ جنگی خوزستان نیز به جاذبه‌های گردشگری این منطقه افزوده شده است و هر ساله بازدیدکنندگان زیادی از منطقه‌های جنگی بازدید می‌کنند. بالابودن ذخایر و توانمندی‌های محیطی خوزستان، در روحیهٔ پذیرش گروه‌های جدید و گردشگر بسیار مؤثر است (طرح جامع گردشگری استان خوزستان، ۱۳۸۷: ۲۰۲). شهر شوش ازجمله آثار تمدنی بزرگ دوره‌های عیلامی، هخامنشی، اشکانی، ساسانی و اسلامی تا دورهٔ معاصر است که از نظر تنوع جاذبه‌های فراوان گردشگری از جایگاه مهمی در فرهنگ، تاریخ و تمدن ایرانی و جامعهٔ جهانی برخوردار است؛ ازاین‌رو پیشینهٔ شش هزار سالهٔ شوش و در اختیار داشتن پتانسیل‌های بالای فرهنگی و یادمان‌های باستانی معروف اهمیت آن را دوچندان کرده است (مرادی مفرد و همکاران، ۱۴۰۱: ۷۳۰). با توجه به مباحث مطرح‌شده، مهم‌ترین هدف این پژوهش، شناسایی و تحلیل عوامل تأثیرگذار بر توسعهٔ صنعت گردشگری در شهر شوش است. در ادامه به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که چه عواملی بیشترین تأثیرگذاری را بر توسعهٔ گردشگری شهر شوش دارد؟

مبانی نظری

گردشگری در زبان فارسی معادل لغت لاتین «توریسم[1]» است که از ریشهٔ «تور» به معنای «گشتن» گرفته شده است. گردشگری پدیده‌ای اجتماعی و اقتصادی تلقی می‌شود که بزرگ‌ترین حرکت مسالت‌آمیز مردم در سراسر جهان را دربرمی‌گیرد (Haile, 2017) و چرخ اقتصادی بسیاری از کشورها را می‌چرخاند (نجارزاده و همکاران، ۱۴۰۰: ۳). در بسیاری از کشورهای اروپا و کشورهای شمال آفریقا و شرق آسیا، سهم گردشگری از تولید ناخالص ملی به ۲۵ تا ۳۰ درصد می‌رسد (Mir, 2017; Bec et al., 2019). گردشگری پدیده‌ای کهن بوده که برپایهٔ حرکت و جابه‌جایی انسان استوار است و بااین‌حال، سرشت آدمی نیز با سفر و آشنایی با زمینه‌های گوناگون مکان‌هایی غیر از محل اقامتش عجین شده است. گردشگری همواره مورد توجه افراد بوده و برحسب نیازهای متفاوت اجتماعی و اقتصادی به پویایی خود ادامه داده و با توجه به توسعهٔ روزافزون ارتباطات و افزایش چشمگیر تعداد گردشگران این امر به اشتغال‌زایی برای جوامع گوناگون منجر شده است (Gali, 2017: 24). در واقع گردشگری بخشی از اقتصاد بین‌المللی قلمداد می‌شود که به‌سرعت درحال‌رشد است (Herge et al., 2015) و در سال‌های اخیر، به‌منزلهٔ صنعتی نوپا تأثیرات بسزایی در وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورهای جهان داشته است. اشتغال‌زایی، ارزآوری، تعادل منطقه‌ای، کمک به صلح جهانی، کمک به سرمایه‌گذاری در میراث فرهنگی، به‌سازی محیط و جلوگیری از برون‌کوچی جمعیت، نمونه‌هایی از مزایای این صنعت بوده است.

1. Tourism

گردشگری یکی از صنایع درحال رشد در جهان است (Barbano et al., 2022:1). در کشورهای درحال‌توسعه که گردشگری طبیعت و فرهنگ شکل غالب گردشگری است، توسعهٔ گردشگری باعث رشد زیرساخت‌های حمل و نقل و صنعت مهمان‌نوازی می‌شود (Kayara et al., 2022). ازنظر اقتصادی، گردشگری پایدار به مثابهٔ فعالیتی تعریف شده است که محیط فیزیکی و بافت اجتماعی جامعهٔ میزبان را از بین نمی‌برد (Sorensen and Grindasted, 2021:2). تجربهٔ گردشگری نتیجهٔ تعامل توریست با محیط خارجی است (Tome & Xiang., 2020). با توجه به افزایش سهم بخش گردشگری در تولید ناخالص داخلی و اشتغال، سیاست‌گذاران در کشورهای درحال‌توسعه، توسعهٔ گردشگری را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین محرک‌های مناسب برای کاهش فقر معرفی کرده‌اند (Kayara et al., 2022)؛ زیرا هزینه‌های گردشگری بر طیف وسیعی از بخش‌ها مانند محل سکونت، رستوران‌ها، فرهنگ و خرید اثر می‌گذارد (Mendes et al., 2022:1). همچنین، حفظ فرهنگ محلی و تقویت و توانمندسازی جوامع و دستاوردهای زیست‌محیطی، باعث ترویج دستاوردهای اجتماعی می‌شود (Jardim & Mora, 2022:200). منابع گردشگری از سه بخش عمده تشکیل شده است: بخش اول عناصر اول گردشگری (برندها) هستند که در واقع عامل اصلی جذب گردشگر به‌شمار می‌روند و شامل مکان‌هایی هستند که می‌توان از آن‌ها بازدید کرد؛ مانند آثار تاریخی، خیابان‌های تاریخی، بوستان و فضای سبز. همچنین مکان‌هایی که برای فعالیت‌های گردشگری ساخته شده‌اند؛ مانند سینما، تئاتر،گالری‌های هنری. بخش دوم، عناصر دوم گردشگری شامل تأسیسات اقامتی و فروشگاه‌ها و... هستند و بخش سوم عناصری هستند که کار راهنمایی و خدمات گردشگری را انجام می‌دهند؛ مانند ادارهٔ راهنمایی گردشگری. توزیع فضایی عناصر اصلی در شهر، سایر عناصر گردشگری یعنی عناصر دوم و سوم را با خود تنظیم می‌کند؛ بنابراین عناصر اول و جذاب گردشگری (برندها) در شهر گره‌هایی هستند که سایر نقاط گردشگری منطبق با آن و در ارتباط با آن شکل می‌گیرند. علاوه‌بر این موارد، مناطق گردشگرپذیر برای توسعهٔ صنعت گردشگری باید به حداقل استانداردهایی مجهز باشند که عبارت‌اند از: برقراری امنیت به منزلهٔ کلیدی‌ترین عامل در صنعت گردشگری، آرامش و قابلیت فهم مسائل گردشگری و اطلاع‌رسانی، سهولت در جابه‌جایی و دسترسی به منابع و مراکز گردشگری و واحدهای اقامتی و پذیرایی، بهداشت و نظافت، احساس راحتی و مهمان‌نوازی. بی‌شک شکل‌گیری و توسعهٔ گردشگری بدون توسعهٔ تسهیلات زیربنایی مانند آب، گاز، تلفن، حمل و نقل، و جریان‌های دسترسی و تسهیلات خدماتی، مانند مراکز درمانی و بهداشتی، رستوران‌ها و مراکز اقامتی میسر نخواهد بود (Li et al., 2021:100). شهرها با برخورداری از جاذبه‌های بسیار، پیوسته از کانون‌های جذب گردشگر بوده و در بطن خود ظرفیت‌های بسیار بالایی برای تحرک اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، از طریق گردشگری را دارند. ماهیت دوگانهٔ شهر در رابطه با گردشگری (به‌عنوان مبدأ و مقصد) به آن قابلیت بالایی اعطا می‌کند. نواحی شهری، مراکز گردشگرفرست هستند که به‌طور همزمان به‌عنوان مقصدهای گردشگری نیز عمل می‌کنند و دروازه‌هایی برای ورود به مکان‌های دیگر هستند. شهرها هم مقصد هستند و هم مکان‌هایی برای عبور و مرور گردشگران (ترابی و نادعلی پور، ۱۴۰۱: ۱۰۴).

پیشینهٔ پژوهش

ایسی[1] و همکاران (۲۰۲۱) تحقیقی با عنوان «تسهیل همکاری و مشارکت جامعه در توسعهٔ گردشگری: مورد جنوب شرقی نیجریه» انجام دادند. یافته‌های این تحقیق نشان داد که برای توسعهٔ یک مقصد گردشگری دوستدار گردشگران و حفظ همکاری و مشارکت جامعه، ذی‌نفعان به آموزش گردشگری و فرصت‌های مشارکت در برنامه‌ریزی نیاز دارند. هارتمن[2] و همکاران (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان «آیندهٔ مدیریت مقاصد گردشگری به بررسی مدیریت مقصد گردشگری در کشور هلند پرداخته‌اند. روش تحقیق از نوع کیفی و براساس مصاحبه‌های عمیق صورت گرفته است. نتایج نشان می‌دهد در مورد آیندهٔ توسعهٔ مقصد گردشگری، ایجاد شبکه‌های بازیگر مولد اهمیت پیدا می‌کند و بیشتر در دستور کارهای سیاسی ظهور می‌کند. سوتریسنا[3] و همکاران (۲۰۲۰) به شناسایی عوامل کلیدی در توسعهٔ پایدار در دهکده‌ای گردشگری پرداخته‌اند. در تجزیه‌وتحلیل این تحقیق، از روش اکتشافی توصیفی و تحلیل آینده‌نگر با روش Micmac استفاده شده است. نتایج تجزیه‌وتحلیل بر اهمیت عوامل فرهنگی، آداب و رسوم محلی و صلاحیت مدیران و منابع انسانی تأکید می‌کند. وو[4] و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی عوامل مؤثر در توسعهٔ گردشگری پایدار در استان باریا- وونگ تائو در ویتنام با روش‌های تحلیل عاملی و رگرسیونی پرداخته‌اند. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که چهار گروه عامل وجود دارند که در توسعهٔ پایدار گردشگری در این استان تأثیر چشمگیری می‌گذارند؛ این عوامل عبارت‌اند از: جامعه، محیط زیست، محصولات و خدمات گردشگری و امکانات فنی.

دهقانی گیشی و همکاران (۱۴۰۲) در تحقیقی به «ارزیابی و تحلیل عوامل مؤثر بر توسعهٔ گردشگری ساحلی (موردپژوهی: شهر ساحلی منجیل)» پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد، از میان عوامل مؤثر بر توسعهٔ گردشگری ساحلی شهر منجیل به جز مؤلفه‌های اجتماعی- رفتاری با مدیریتی- نهادی و همچنین اجتماعی- رفتاری با زیست‌محیطی که رابطهٔ معناداری ضعیفی بین آن‌ها وجود دارد، در سایر مؤلفه‌ها رابطهٔ مثبت و معنادار است؛ به‌عبارتی‌دیگر بیشترین میزان همبستگی بین مؤلفه‌های اقتصادی با مدیریتی-نهادی (۰/۷۲۶) و کمترین میزان همبستگی بین مؤلفه‌های اجتماعی- فرهنگی با مدیریتی- نهادی (۰/۲۵۶) است. همچنین با استفاده از آزمون فریدمن مشخص شد مؤلفهٔ اقتصادی با مجموع میانگین ۲/۲۰۶ نسبت به دیگر مؤلفه‌های پژوهش در بدترین وضعیت قرار دارد که لازم است مدیران و مسئولان شهر منجیل در راستای بهبود این شاخص تلاش بیشتری داشته باشند. حقی و حیدرزاده (۱۴۰۱) در تحقیقی «عوامل پیشران در تحقق گردشگری پایدار شهری با رویکرد اکوتوریسم (نمونهٔ موردی: شهر خوانسار)» را انجام داده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد، متغیرهای «طرح‌ها و برنامه‌های بلندمدت توسعهٔ گردشگری» و «وجود جاذبه‌های گردشگری، آثار تاریخی و حفاظت آن‌ها» بیشترین تأثیر را در تحقق گردشگری پایدار شهر خوانسار خواهند داشت؛ بنابراین راهبردهایی که اولویت بیشتری دارند باید بر مبنای آن‌ها تدوین شوند. خاک‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری توسعهٔ گردشگری تاریخی- فرهنگی در ایران (مطالعهٔ موردی: شهر تبریز)» به این نتیجه رسیده‌اند که عدم‌توسعهٔ گردشگری تاریخی- فرهنگی در شهر تبریز ناشی از نارسایی‌هایی در سطوح خُرد و کلان است. در

1. Eyisi
2. Hartman
3. Sutrisna
4. Vu

سطح خُرد می‌توان به کاستی‌های پروژه‌ها و برنامه‌های بازآفرینی شهری و در سطح کلان مـی‌تـوان بـه مؤلفـه‌هـایی همچون نبود دیدگاه همه جانبه‌نگر و سیستمی، روابط سیاسی نامناسب و شکل‌گیری تصویر منفی از ایران در اذهان عمومی و تصدی‌گری دولت در بخش گردشگری اشاره کـرد. رضـایی و قاسـمی (۱۴۰۱) در پژوهشـی بـه «ارزیـابی قابلیت‌های گردشگری و نقش آن در توسعهٔ شهری با تأکید بر برنامه‌ریزی راهبردی (نمونه مـوردی: شـهر کرمـان)» پرداخته‌اند. نتایج تحلیل نهایی ماتریس‌های ارزیابی عوامل داخلی و خارجی بیانگر این است که با توجه به میـانگین امتیازات نهایی به‌دست‌آمده برای عوامل داخلی با امتیاز برابر با ۲/۷۱۳ و برای عوامل خارجی با امتیاز برابر بـا ۲/۹۸ است. راهبرد استراتژیک مورد مطالعه، راهبرد رسوخ در بازار و راهبرد توسعهٔ محصول است. درنهایت اینکه براسـاس ارزیابی میانگین نمرات استراتژی‌های رقابتی در ماتریس برنامه‌ریـزی اسـتراتژیک کمّـی، راهبـرد توجـه بـر توسـعهٔ گردشگری فرهنگی، طبیعی و بوم‌گردی به‌دلیل وجود مزیت‌های نسبی برای توسعهٔ ایـن نـوع گردشـگری بـه‌عنـوان مهم‌ترین استراتژی برای پایداری توسعهٔ گردشگری شهر کرمان به‌منظور توسعهٔ پایدار گردشـگری شـهری در شـهر پیشنهاد می‌شود.

محدودهٔ مورد مطالعه

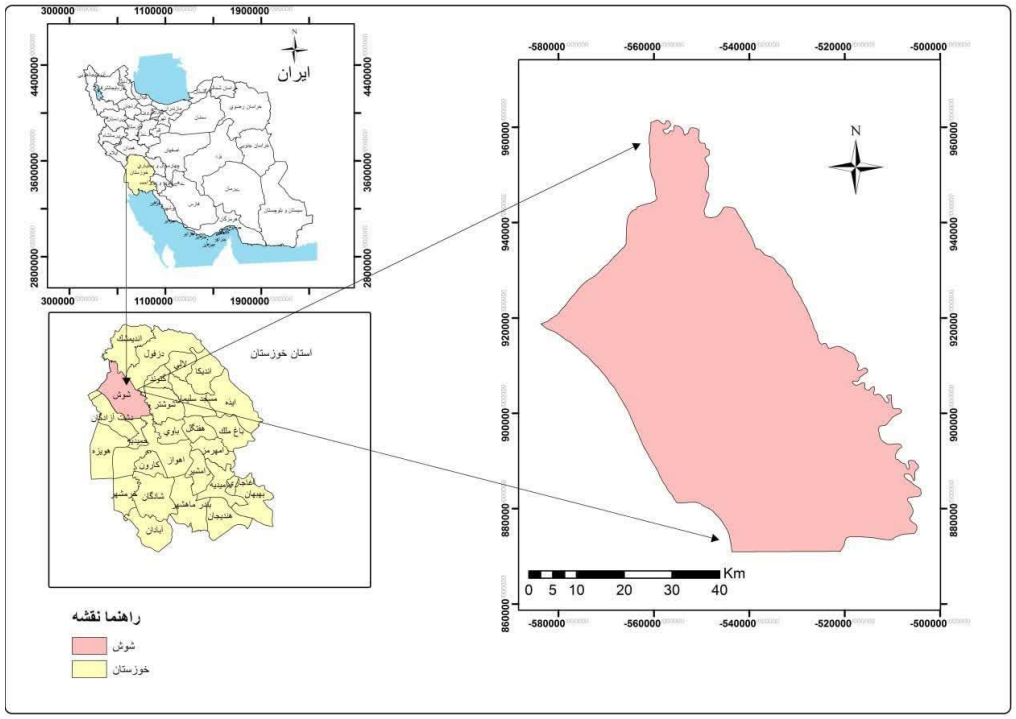
قلمرو مکانی این پژوهش شهر شوش است. شوش مرکز شهرستان شوش در استان خوزستان است. ایـن شـهر بـین ۴۸ درجه و ۱۴ دقیقهٔ طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ و ۳۲ درجه و ۱۱ دقیقـه عـرض شـمالی از خـط اسـتوا در کنار رودخانهٔ شاوور و در غرب جادهٔ ترانزیت تهران- اهواز قرار دارد. ارتفـاع شـهر از سـطح دریـا ۱۱۲ متـر اسـت و جمعیت شهر حدود ۷۵ هزار نفر و فاصلهٔ آن تا اهواز ۱۱۰ کیلومتر است. شوش، جزء اولین زادگاه‌های تمدن بشـری است. وجود آثار و میراث فرهنگی به‌جامانده از دولت‌های باستانی عیلامیان، هخامنشیان، اشکانیان، ساسانیان و دورهٔ بعد از اسلام، شوش را به‌صورت مجموعه‌ای از آثار معماری و هنری درآورده است کـه مـی‌توانـد از قطـب‌هـای مهـم گردشگری در سطح ملی و بین‌المللی باشد. همچنین این شهر بـه‌دلیـل برخـورداری از موقعیـت جغرافیـایی، ازنظـر طبیعی دارای چشم‌اندازهای گوناگونی است (مرادی مفرد و همکاران، ۱۴۰۱: ۷۳۰).

جدول ۱- جاذبه‌های گردشگری شهر شوش

بعد	جاذبه‌های گردشگری شهر شوش	سطح عملکرد
جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی	چغازنبیل	بین‌المللی
	قلعهٔ شوش	بین‌المللی
	کاخ آپادانا	بین‌المللی
	موزهٔ شوش	بین‌المللی
	شهر صنعتگران	بین‌المللی
	شهر شاهی	بین‌المللی
	اکروپل	بین‌المللی
	کاخ شاوور	ملی
	صنایع دستی	ملی
	تپه‌های شوش	ملی
جاذبه‌های مذهبی	حرم دانیال نبی (ع)	ملی
	آرامگاه دعبل خزاعی	ملی

	آرامگاه عبدالله بن علی	ملی
	آرامگاه سید عباس بن علی	ملی
	یادمان شهدای عملیات فتح‌المبین	ملی
جاذبه‌های طبیعی	منطقهٔ حفاظت‌شده و پناهگاه‌های حیات وحش دز	ملی
	منطقهٔ حفاظت‌شده و پناهگاه‌های حیات وحش کرخه	ملی
	رودخانهٔ شاوور	ملی
	باتلاق‌ها و نی‌زارها	ملی

(منبع: مرادی مفرد و همکاران، ۱۴۰۱: ۷۳۱)



شکل ۱- محدودهٔ مورد مطالعه

روش تحقیق

تحقیق حاضر براساس هدف، از نوع توسعه‌ای کاربردی است. روش گردآوری اطلاعات روش کتابخانه‌ای و اسنادی و میدانی است. جامعهٔ آماری پژوهش شامل کارشناسان مرتبط با گردشگری و برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای است که به‌دلیل مشخص‌نبودن تعداد جامعه برای نمونه‌گیری، از میان آن‌ها ۲۰ نفر به‌صورت هدفمند انتخاب شده و مورد پرسشگری قرار گرفته‌اند. در بخش اول با استفاده از روش دلفی در کنار پویش محیطی، عوامل مؤثر در توسعهٔ گردشگری استخراج و درنهایت عامل‌های مؤثر از بین آن‌ها شناسایی شده است. در مرحلهٔ دوم با استفاده از تکنیک تأثیرات متقابل (روش تحلیل ساختاری) امتیازدهی و در محیط نرم‌افزار MICMAC مورد تحلیل قرار گرفت. نرم‌افزار میک‌مک برای انجام محاسبات پیچیدهٔ ماتریس تحلیل اثر متقاطع طراحی شده است؛ بنابراین اگر تعداد متغیرهای شناسایی‌شده n متغیر باشد، یک ماتریس n*n روابط بین متغیرها به وجود می‌آید (زالی، ۱۳۹۲: ۸۶). ابتدا متغیرها و مؤلفه‌های مهم در حوزهٔ موردنظر که شناسایی شده‌اند، وارد ماتریس نرم‌افزار (ماتریس تحلیل اثرات

متقابل) کرده و میزان ارتباط میان متغیرها با حوزهٔ مربوط توسط متخصصان تشخیص داده می‌شوند. متغیرهای موجود در سطرها بر متغیرهای موجود در ستون‌ها تأثیر می‌گذارند و بدین‌ترتیب متغیرهای سطرها، تأثیرگذار و متغیرهای ستون‌ها، تأثیرپذیر هستند و درنهایت عوامل مؤثر و کلیدی توسعهٔ گردشگری با توجه به امتیاز تأثیرگذاری و تأثیرپذیری مستقیم انتخاب می‌شود.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر، شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در گردشگری شهری با رویکرد آینده‌پژوهی شهر شوش، پس از مطالعهٔ تحقیقات انجام‌شده در این حوزه از روش دلفی دو مرحله‌ای استفاده شده است. نمونهٔ آماری ما برای مصاحبهٔ کارشناسان مرتبط با گردشگری و برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای از طریق نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. به‌علت مشکلات جمع‌آوری داده‌ها از یک سو و تکراری‌شدن پاسخ‌ها از سوی دیگر، از نمونه‌گیری بزرگ‌تر اجتناب شد. پس از انتخاب کارشناسان، پرسشنامهٔ دور اول تنظیم و برای خبرگان ارسال شد. سپس با تجزیه‌وتحلیل پاسخ‌های رسیده در دور اول و بازنگری مؤلفه‌های گردشگری شهری، پرسشنامهٔ دور دوم آماده و فرستاده شد. درنهایت با تجزیه‌وتحلیل پرسشنامه‌های دور دوم و پایش متغیرها، ۵۶ متغیر در قالب شش بُعد (کلان و فرااستانی، اقتصادی، مدیریتی، فرهنگی و اجتماعی، زیست‌محیطی، کالبدی) به‌عنوان متغیرهای اولیه برای شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در توسعهٔ گردشگری شهری شهر شوش انتخاب شدند که در جدول ۲ ملاحظه می‌شوند.

جدول ۲- شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در توسعهٔ گردشگری شهری شهر شوش

ردیف	بعد	متغیر
۱	کلان و فرااستانی ۱	برنامه‌ریزی گردشگری
۲	کلان و فرااستانی ۲	امنیت و آرامش گردشگری
۳	کلان و فرااستانی ۳	تبلیغات
۴	کلان و فرااستانی۴	برندسازی گردشگری استان
۵	کلان و فرااستانی۵	بودجهٔ دولتی در رابطه با گردشگری
۶	کلان و فرااستانی۶	سیاست‌های کلان دولتی در رابطه با گردشگری
۷	کلان و فرااستانی۷	تعاملات بین‌المللی
۸	اقتصادی	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی
۹	اقتصادی	میزان اشتغال و سطح درآمد
۱۰	اقتصادی	اختصاص منابع مالی در بخش گردشگری
۱۱	اقتصادی	بازاریابی
۱۲	اقتصادی	وجود مراکز خرید
۱۳	اقتصادی	وجود خدمات رفاهی کافی
۱۴	اقتصادی	تأثیر گردشگری بر رونق صنایع دستی
۱۵	اقتصادی	توزیع امکانات
۱۶	اقتصادی	کارآفرینی
۱۷	اقتصادی	تقویت اقتصاد محلی
۱۸	اقتصادی	افزایش نرخ رشد سود گردشگری

ردیف	بعد	متغیر
۱۹	اقتصادی	افزایش حمل و نقل
۲۰	اقتصادی	رقابت
۲۱	اقتصادی	دفاتر گردشگری (مؤسسات و آژانس‌های مسافرتی گردشگری)
۲۲	اقتصادی	مناسب‌بودن هزینه‌ها
۲۳	اقتصادی	افزایش قیمت زمین
۲۴	مدیریتی	حذف مراحل و فرایندهای انجام کار زائد در سلسله‌مراتب اداری بخش گردشگری
۲۵	مدیریتی	ساختار مدیریتی بخش گردشگری
۲۶	مدیریتی	نیروی انسانی متخصص با تجربه و بومی در حوزۀ گردشگری
۲۷	مدیریتی	آموزش و توانمندسازی نیروها
۲۸	فرهنگی-اجتماعی	مشارکت بخش خصوصی
۲۹	فرهنگی-اجتماعی	مقررات روشن و شفاف در حوزۀ صنعت گردشگری
۳۰	فرهنگی-اجتماعی	ایده‌های نوین مدیریتی در بخش گردشگری
۳۱	فرهنگی-اجتماعی	بانک اطلاعات گردشگری
۳۲	فرهنگی-اجتماعی	وجود آداب و رسوم محلی
۳۳	فرهنگی-اجتماعی	وجود آثار فرهنگی–تاریخی
۳۴	فرهنگی-اجتماعی	برگزاری جشنواره‌ها
۳۵	فرهنگی-اجتماعی	وجود صنایع دستی
۳۶	فرهنگی-اجتماعی	فرهنگ پذیرش گردشگر
۳۷	فرهنگی-اجتماعی	برگزاری مراسم آیینی
۳۸	فرهنگی-اجتماعی	تنوع اقوام
۳۹	فرهنگی-اجتماعی	وجود مراکز بهداشتی و درمانی
۴۰	فرهنگی-اجتماعی	کیفیت محیطی سکونتگاه‌ها
۴۱	فرهنگی-اجتماعی	مشارکت شهروندان
۴۲	فرهنگی-اجتماعی	ارزش‌های فرهنگی
۴۳	زیست‌محیطی	تغییر اقلیم
۴۴	زیست‌محیطی	تخریب محیط در اثر ساخت و ساز خانۀ دوم
۴۵	زیست‌محیطی	ارتقا سطح آگاهی‌های زیست‌محیطی
۴۶	زیست‌محیطی	پتانسیل‌های طبیعی متنوع
۴۷	زیست‌محیطی	محیط زیست زیبا و غنی
۴۸	زیست‌محیطی	ظرفیت تحمل محیط زیست
۴۹	زیست‌محیطی	تخریب تدریجی منابع گردشگری
۵۰	زیست‌محیطی	افزایش ساخت و سازها
۵۱	زیست‌محیطی ۱	گسترش فضای سبز و پارک‌های جنگلی
۵۲	کالبدی ۱	افزایش مراکز اقامتگاهی
۵۳	کالبدی ۲	توسعۀ امکانات تفریحی و سرگرمی
۵۴	کالبدی ۳	مکان‌یابی مناسب مراکز تجاری
۵۵	کالبدی ۴	افزایش مراکز پذیرایی
۵۶	کالبدی ۵	زیباسازی و ساماندهی مبلمان شهری

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

سپس با استفاده از روش تحلیل ساختاری توسط نرم‌افزار MICMAC برای استخراج و عوامل اصلی تأثیرگذار بر وضعیت آیندهٔ محیط مورد مطالعه به‌کار گرفته شده است. براساس تعداد متغیر ابعاد ماتریس ۵۶*۵۶ به‌وجود می‌آید و تأثیر هر کدام از عامل‌ها با یکدیگر به‌وسیلهٔ وزن‌دهی به متغیرها از (۰ تا ۳) مشخص می‌شود. تمامی عوامل مؤثر در توسعهٔ گردشگری مانند یک سیستم با عناصر و شاخص‌های به‌هم‌نزدیک و درهم‌تندیده به‌صورت یک ساختار درنظر گرفته می‌شود و ارتباطات این متغیرها با هم مورد سنجش و ارزیابی قرار می‌گیرد تا مشخص شود کدام عامل و متغیر تأثیرگذاری بیشتری در توسعهٔ گردشگری دارند. همان‌طور که مشاهده می‌شود، درجهٔ پرشدگی ۸۶/۴۵ درصد است که پراکندگی متغیرهای مؤثر بر گردشگری در شهر شوش را نشان می‌دهد. از مجموع ۲۵۷۲ رابطهٔ قابل‌ارزیابی در این ماتریس، ۷۹۲ رابطه عدد صفر (عدم‌رابطهٔ مستقیم)، ۷۲۷ رابطه عدد یک (تأثیرگذاری پایین)، ۱۱۱۶ عدد رابطهٔ دو (تأثیرگذاری متوسط) و ۷۲۹ عدد رابطهٔ سه (تأثیرگذاری بالا) است. همچنین ماتریس براساس شاخص‌ها آماری با ۲ بار چرخش داده‌ها از مطلوبیت و بهینه‌شدگی ۱۰۰ درصد برخوردار بوده که حاکی از روایی بالای پرسشنامه و پاسخ‌هاست.

جدول ۳- تحلیل اولیهٔ داده‌های ماتریس اثرات متقاطع

شاخص	ابعاد ماتریس	تعداد تکرار	تعداد صفر	تعداد یک	تعداد دو	تعداد سه	جمع	درجهٔ پرشدگی
مقدار	۵۶*۵۶	۲	۷۹۲	۷۲۷	۱۱۱۶	۷۲۹	۲۵۷۲	۸۶/۴۵

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

جدول ۴- درجهٔ مطلوبیت و بهینه‌شدگی ماتریس

تکرار مرتبه	تأثیرگذاری	وابستگی
۱	۹۸٪	۹۶٪
۲	۱۰۰٪	۹۹٪

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

ارزیابی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متغیرها

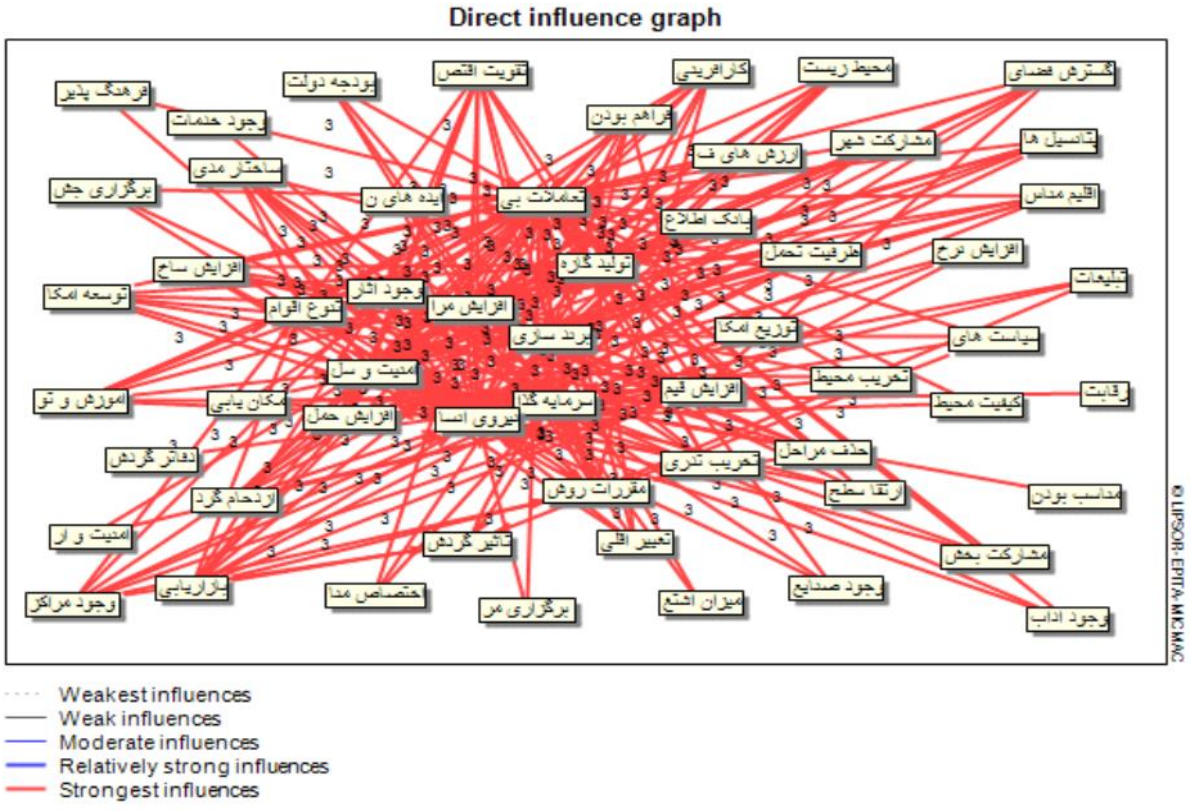
در جدول ۵ میزان و درجهٔ تأثیرات مستقیم متغیرها بر همدیگر به‌دست آمده است. همچنین میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متغیرها در شکل ۲ و ۳ مشخص شده است. براساس جدول، دسته‌بندی متغیرها به همراه جمع مقادیر ارزش‌گذاری‌شده در سطرها و ستون‌های ماتریس اثرات متقاطع به ازای هر متغیر بیان شده است. مطابق با جدول متغیرهای امنیت و آرامش گردشگری، بودجهٔ دولتی در رابطه با گردشگری، سیاست‌های کلان دولت در رابطه با گردشگری، وجود مراکز خرید، تقویت اقتصاد محلی، تنوع اقوام، مشارکت شهروندان، ظرفیت تحمل محیط زیست و توسعهٔ امکانات تفریحی و سرگرمی، بیشترین تأثیرگذاری و متغیرهای افزایش حمل و نقل، مناسب‌بودن هزینه‌ها، ساختار مدیریت بخش گردشگری و افزایش مراکز اقامتگاهی، کمترین تأثیرپذیری را داشته‌اند.

جدول ۵- ارزیابی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متغیرها

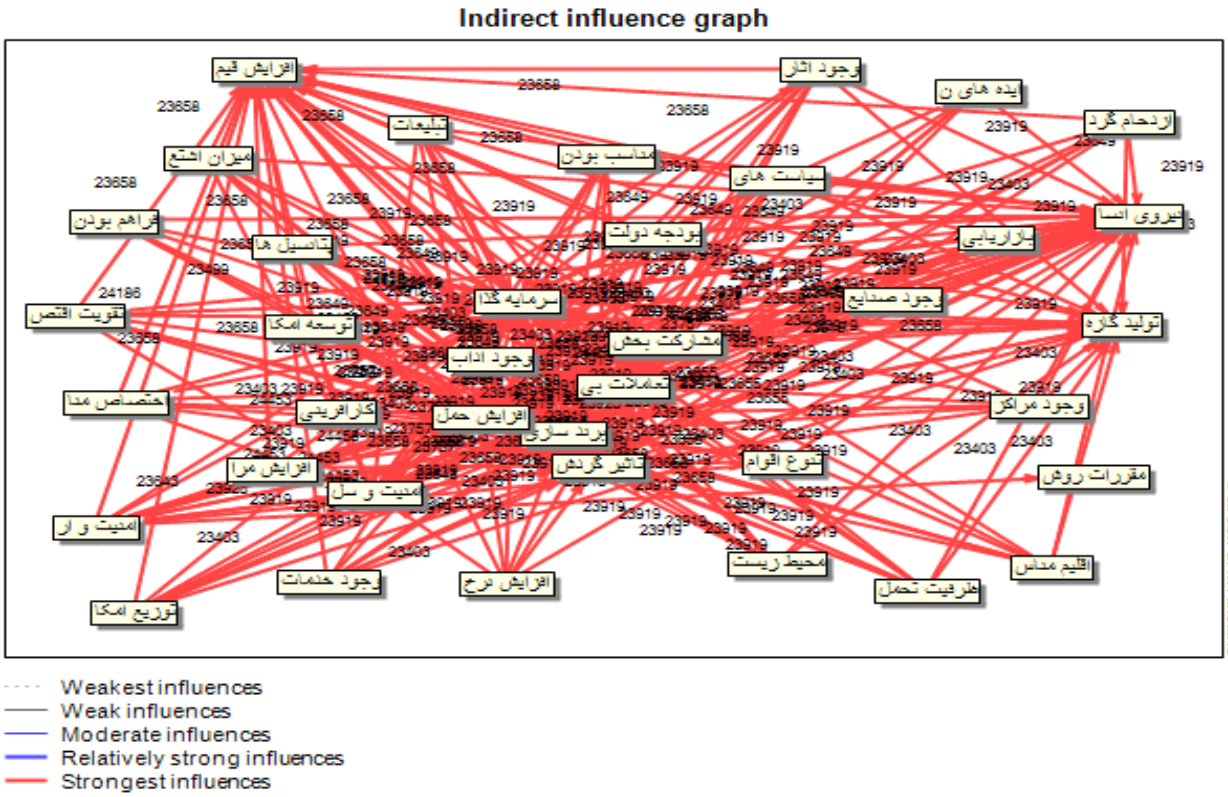
ردیف	نام متغیر	میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری
۱	برنامه‌ریزی گردشگری	۱۱۴	۹۲
۲	امنیت و آرامش گردشگری	۱۷۱	۹۲
۳	تبلیغات	۵۷	۹۲
۴	برندسازی گردشگری استان	۱۱۴	۹۲
۵	بودجهٔ دولتی در رابطه با گردشگری	۱۷۱	۹۲
۶	سیاست‌های کلان دولتی در رابطه با گردشگری	۱۷۱	۹۲
۷	تعاملات بین‌المللی	۰	۹۲
۸	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی	۵۷	۹۲
۹	میزان اشتغال و سطح درآمد	۱۱۴	۹۲
۱۰	اختصاص منابع مالی در بخش گردشگری	۰	۹۲
۱۱	بازاریابی	۱۱۴	۹۲
۱۲	وجود مراکز خرید	۱۷۱	۹۲
۱۳	وجود خدمات رفاهی کافی	۰	۹۲
۱۴	تأثیر گردشگری بر رونق صنایع دستی	۵۷	۹۲
۱۵	توزیع امکانات	۵۷	۹۲
۱۶	کارآفرینی	۱۱۴	۹۲
۱۷	تقویت اقتصاد محلی	۱۷۱	۹۱
۱۸	افزایش نرخ رشد سود گردشگری	۰	۹۰
۱۹	افزایش حمل و نقل	۵۶	۸۹
۲۰	رقابت	۱۱۲	۹۲
۲۱	دفاتر گردشگری (مؤسسات و آژانس‌های مسافرتی گردشگری)	۱۶۸	۹۰
۲۲	مناسب‌بودن هزینه‌ها	۰	۸۹
۲۳	افزایش قیمت زمین	۱۱۲	۹۰
۲۴	حذف مراحل و فرایندهای انجام کار زائد در سلسله‌مراتب اداری بخش گردشگری	۱۶۸	۹۰
۲۵	ساختار مدیریتی بخش گردشگری	۱۱۲	۸۹
۲۶	نیروی انسانی متخصص باتجربه و بومی در حوزهٔ گردشگری	۱۱۲	۹۲
۲۷	آموزش و توانمندسازی نیروها	۱۶۸	۹۰
۲۸	مشارکت بخش خصوصی	۰	۹۱
۲۹	مقررات روشن و شفاف در حوزهٔ صنعت گردشگری	۱۱۲	۸۹
۳۰	ایده‌های نوین مدیریتی در بخش گردشگری	۵۶	۹۲
۳۱	بانک اطلاعات گردشگری	۱۶۸	۹۲
۳۲	وجود آداب و رسوم محلی	۰	۹۰
۳۳	وجود آثار فرهنگی–تاریخی	۰	۹۱
۳۴	برگزاری جشنواره‌ها	۱۱۰	۸۹
۳۵	وجود صنایع دستی	۵۵	۹۰
۳۶	فرهنگ پذیرش گردشگر	۱۶۵	۹۱
۳۷	برگزاری مراسم آیینی	۱۱۴	۹۲
۳۸	تنوع اقوام	۱۷۱	۹۲
۳۹	وجود مراکز بهداشتی و درمانی	۵۷	۹۲
۴۰	کیفیت محیطی سکونتگاه‌ها	۱۱۴	۹۲

۴۱	مشارکت شهروندان	۱۷۱	۹۲
۴۲	ارزش‌های فرهنگی	۱۷۱	۹۲
۴۳	تغییر اقلیم	۰	۹۲
۴۴	تخریب محیط در اثر ساخت و ساز خانهٔ دوم	۵۷	۹۲
۴۵	ارتقای سطح آگاهی‌های زیست‌محیطی	۱۱۴	۹۲
۴۶	پتانسیل‌های طبیعی متنوع	۰	۹۲
۴۷	محیط زیست زیبا و غنی	۱۱۴	۹۲
۴۸	ظرفیت تحمل محیط زیست	۱۷۱	۹۲
۴۹	تخریب تدریجی منابع گردشگری	۰	۹۲
۵۰	افزایش ساخت و سازها	۵۷	۹۲
۵۱	گسترش فضای سبز و پارک‌های جنگلی	۵۷	۹۲
۵۲	افزایش مراکز اقامتگاهی	۱۱۴	۹۲
۵۳	توسعهٔ امکانات تفریحی و سرگرمی	۱۷۱	۹۱
۵۴	مکان‌یابی مناسب مراکز تجاری	۰	۹۰
۵۵	افزایش مراکز پذیرایی	۵۶	۸۹
۵۶	زیباسازی و ساماندهی مبلمان شهری	۱۱۲	۹۲
-	جمع کل	۵۱۴۶	۵۱۴۶

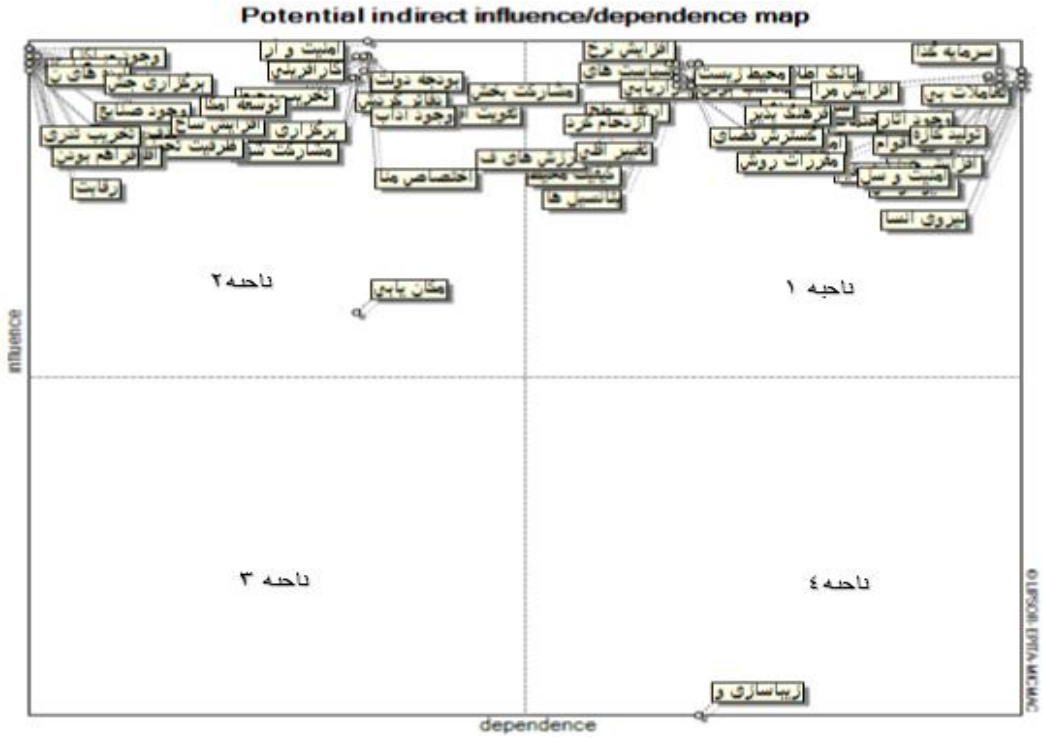
(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)



شکل ۲- نمودار تأثیرپذیری مستقیم متغیرها



شکل ۳- نمودار تأثیرپذیری غیرمستقیم متغیرها



شکل ۴- نمودار تأثیرگذاری- تأثیرپذیری متغیرها

با توجه به تحلیل متغیرها با نرم‌افزار MICMAC، متغیرهای کلیدی و استراتژیک به‌دست آمده است. متغیرهای (امنیت و آرامش گردشگری، بودجهٔ دولتی در رابطه با گردشگری، اختصاص منابع مالی در بخش گردشگری، کارآفرینی، تقویت اقتصاد محلی، رقابت، دفاتر گردشگری (مؤسسات و آژانس‌های مسافرتی گردشگری)، برگزاری جشنواره‌ها، وجود صنایع دستی، مشارکت شهروندان، ظرفیت تحمل محیط زیست، توسعهٔ امکانات تفریحی و سرگرمی، مکان‌یابی مناسب مراکز تجاری) در ناحیهٔ ۲ استراتژیک قرار گرفته‌اند و متغیرهای (تعاملات بین‌المللی، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی، بازاریابی، افزایش نرخ رشد سود گردشگری، نیروی انسانی متخصص با تجربه و بومی در حوزهٔ گردشگری، مشارکت بخش خصوصی، مقررات روشن و شفاف در حوزهٔ صنعت گردشگری، بانک اطلاعات گردشگری، فرهنگ پذیرش گردشگری، ارزش‌های فرهنگی، تغییر اقلیم، پتانسیل‌های طبیعی متنوع، محیط زیست زیبا و غنی، گسترش فضای سبز و پارک‌های جنگلی، افزایش مراکز اقامتگاهی) در ناحیهٔ ۱ استراتژیک قرار دارند و متغیرهای (زیباسازی و ساماندهی فضاهای شهری) در ناحیهٔ ۴ قرار دارند و هرچه از انتهای ناحیهٔ ۳ به سمت انتهای ناحیهٔ ۱ شبکهٔ مختصات نزدیک شویم، بر میزان اهمیت و استراتژیک‌بودن متغیرها افزوده می‌شود. درنهایت، ۱۳ متغیر پیشران کلیدی انتخاب شدند که از میان آن‌ها ۲ متغیر کلان و فرااستانی، ۵ متغیر اقتصادی، ۳ متغیر فرهنگی- اجتماعی، ۱ متغیر زیست‌محیطی و ۲ متغیر کالبدی هستند.

جدول ۶- متغیرهای کلیدی مؤثر در توسعهٔ گردشگری شهر شوش

متغیر	بُعد
۱. امنیت و آرامش گردشگری	کلان و فرااستانی
۲. بودجهٔ دولتی در رابطه با گردشگری	کلان و فرااستانی
۳. اختصاص منابع مالی در بخش گردشگری	اقتصادی
۴. کارآفرینی	اقتصادی
۵. تقویت اقتصاد محلی	اقتصادی
۶. رقابت	اقتصادی
۷. دفاتر گردشگری (مؤسسات و آژانس‌های مسافرتی گردشگری)	اقتصادی
۸. برگزاری جشنواره‌ها	فرهنگی-اجتماعی
۹. وجود صنایع دستی	فرهنگی-اجتماعی
۱۰. مشارکت شهروندان	فرهنگی-اجتماعی
۱۱. ظرفیت تحمل محیط زیست	زیست‌محیطی
۱۲. توسعهٔ امکانات تفریحی و سرگرمی	کالبدی
۱۳. مکان‌یابی مناسب مراکز تجاری	کالبدی

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

نتیجه‌گیری

امروزه گردشگری به‌دلیل رشد روزافزون و درآمد آن مورد توجه برنامه‌ریزان قرار گرفته است. برنامه‌ریزان نیز معتقد هستند، برای بهره‌گیری از مزیت‌های توسعهٔ گردشگری باید توسعهٔ آن با برنامه‌ریزی و با نگاه به آینده شکل گیرد؛ ازاین‌رو امروزه شناسایی عوامل مؤثر بر توسعهٔ گردشگری و آینده‌نگری گردشگری توجه بسیاری از سیاستگذاران، جامعه‌شناسان و برنامه‌ریزان در سراسر جهان را به خود معطوف کرده است تا زمینهٔ آینده‌نگری گردشگری از ابعاد

اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی فراهم شود. پژوهش حاضر نیز با رویکرد آینده‌پژوهی انجام شده است. شهر شوش با توجه به قدمت تاریخی و فراز و نشیب‌هایی که پشتِ‌سر گذاشته‌اند، گنجینه‌ای از آداب و رسوم مختلف مردمی با فرهنگ‌های گوناگون و کلکسیونی از آثار باستانی و تاریخی و سبک‌های متفاوت معماری است. این شهر یکی از مستعدترین مناطق گردشگری کشور در زمینهٔ بناهای باارزش تاریخی و باستانی است؛ اما با وجود تمدنی غنی و مواهب طبیعی به‌دلیل مشخص‌نبودن هدف‌ها و سیاست‌های گردشگری منظم در قالب برنامه‌های اجرایی و سازمانی از یک سیستم منظم آینده‌نگری گردشگری برخوردار نبوده و سهم متناسب با خود را در صنعت گردشگری کسب نکرده است؛ بنابراین با توجه به موضوع مورد بررسی در این پژوهش، تلاش شده است تا عوامل کلیدی مؤثر در توسعهٔ گردشگری شهر شوش با رویکرد آینده‌پژوهی شناسایی شوند که ۵۶ متغیر در قالب شش بُعد (کلان و فرااستانی، اقتصادی، مدیریتی، فرهنگی و اجتماعی، زیست‌محیطی،کالبدی) با استفاده از روش دلفی و نظر خبرگان شناسایی شدند. برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از ماتریس اثرات متقاطع (میک‌مک) استفاده شده است که درنهایت ۱۳ عامل کلیدی: امنیت و آرامش گردشگری، بودجه دولتی در رابطه با گردشگری، اختصاص منابع مالی در بخش گردشگری، کارآفرینی، تقویت اقتصاد محلی، رقابت، دفاتر گردشگری، مؤسسات و آژانس‌های مسافرتی گردشگری، برگزاری جشنواره‌ها، وجود صنایع دستی، مشارکت شهروندان، ظرفیت تحمل محیط زیست، توسعهٔ امکانات تفریحی و سرگرمی، مکان‌یابی مناسب مراکز تجاری، بیشترین تأثیر را بر وضعیت توسعهٔ گردشگری شهر شوش داشته‌اند که از میان آن‌ها ۲ متغیر کلان و فرااستانی، ۵ متغیر اقتصادی، ۳ متغیر فرهنگی-اجتماعی، ۱ متغیر زیست‌محیطی و ۲ متغیر کالبدی هستند.

مقایسهٔ نتایج این پژوهش با سایر پژوهش‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که این پژوهش با نتایج پژوهش زالی و عطریان (۱۳۹۵) که با هدف شناسایی عوامل مؤثر در توسعهٔ گردشگری منطقه‌ای انجام شده است، در عواملی چون بودجه، رقابت‌پذیری و امکانات همسوست. همچنین در مطرح‌شدن عامل امنیت به منزلهٔ متغیر کلیدی در پژوهش‌های نصر (۱۳۹۸) با هدف شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر گردشگری در کلان‌شهر شیراز با رویکرد آینده‌پژوهی و ایمانی و رضوی (۱۳۹۹) با هدف شناسایی پیشران‌های مؤثر بر وضعیت آیندهٔ گردشگری پایدار با رویکرد آینده‌پژوهی اشتراک دارد.

با توجه به نتایج، پیشنهادهای زیر می‌تواند نقشی مهم در توسعهٔ این صنعت داشته باشد:

ایجاد حس امنیت و آرامش برای گردشگران به‌ویژه گردشگران خارجی.

برپایی گردهمایی‌های محلی و همایش‌های علمی با هدف ارتقای سطح آگاهی مردم از گردشگری.

تقویت جایگاه نهادهای اجتماعی، NGO، CBOها با هدف مشارکت در طرح‌های گردشگری.

رونق و بهبود کارآفرینی و فضای کسب و کار در حوزهٔ گردشگری.

گسترش و افزایش سرمایه‌گذاری بخش دولتی و خصوصی.

گسترش رقابت‌پذیری از طریق رقابت با قطب‌های اصلی گردشگری.

بهره‌گیری مطلوب از تنوع اماکن و جاذبه‌های فرهنگی- تاریخی.

منابع

ابراهیمی، مهدی، طیبی، امیرحسین(۱۳۹۸)، موقعیت راهبردی صنعت گردشگری شهرستان تکاب و راهبردهای توسعه آن، جغرافیا(انجمن جغرافیای ایران)، ۱۷(۶۱)، ۱۴۰- ۱۵۷.

https://C:/Users/Test/Downloads/40813986106%20(1).pdf

اقبالی، مرضیه، متولی، صدرالدین، جانباز قبادی، غلامرضا، غلامی، سارا(۱۴۰۰)، بررسی تأثیر ابعاد اجتماعی تاب آوری شهری بر توسعه پایدار گردشگری مطالعه موردی: شهر محمودآباد، گردشگری شهری، دانشگاه تهران، ۸(۳)، ۱- ۱۶.

https://jut.ut.ac.ir/article_84124.htm

ایمانی، بهرام، رضوی، سیدمختار(۱۳۹۹)، شناسایی پیشران های موثر بر وضعیت آینده گردشگری پایدار با رویکرد آینده پژوهی(مورد مطالعه: روستاهای بخش مرکزی شهرستان سرعین)، برنامه ریزی و توسعه گردشگری، دانشگاه مازندران، ۹(۲)، ۷۱- ۹۰.

https://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_2918_4da283bf8d3f6966fbb4e40bd1cedf49.pdf

ترابی، فرنگیس، نادعلی پور، زهرا(۱۴۰۱)، شناسایی چالش ها و فرصت های توسعه گردشگری پایدار شهری در منطقه ۴ تهران، مطالعات شهر ایرانی- اسلامی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی، ۴۹، ۱۰۳- ۱۳۰.

https:///C:/Users/Test/Downloads/24214014905%20(1).pdf

حقی محمدرضا، حیدرزاده، احسان(۱۴۰۱)، عوامل پیشران در تحقق گردشگری پایدار شهری با رویکرد اکوتوریسم (نمونه موردی: شهر خوانسار)، گردشگری و توسعه، انجمن علمی گردشگری ایران، ۱۱(۲)، ۱۹- ۳۶.

https://www.itsairanj.ir/article_141564_89b1cdb17c319c550fc2736314760d30.pdf

خاک نژاد، علی، حسین زاده دلیر، کریم و عزت پناه، بختیا(۱۴۰۱)، بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر برنامه ریزی و سیاست گذاری توسعهٔ گردشگری تاریخی- فرهنگی در ایران (مطالعه موردی: شهر تبریز.)، مطالعات جامعه شناسی، دانشگاه تهران، ۱۵(۵۴)، ۱۵۹- ۱۷۷.

https://doi.org/10.30495/ss.2021.1924684.1309

خادمی، لیلا، ایزدی، حسن، سلطانی، علی(۱۴۰۲)، تدوین سناریوهای توسعه گردشگری بارویکرد آینده پژوهی(نمونه‌موردی: شهرستان‌خرم‌آباد)، گردشگری و توسعه، انجمن علمی گردشگری ایران، ۱۲(۱)، ۱۷۷- ۱۹۹.

https://www.itsairanj.ir/article_162409_8239a38b17740390381450dc24b35488.pdf

دهقانی گیشی، فرزانه، نورمحمدی، سوده، بابایی الیاسی، میلاد، برکباف، نرجس سادات(۱۴۰۲)، ارزیابی و تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی(مورد پژوهی: شهر ساحلی منجیل)، توسعه پایدار شهری، موسسه آموزش عالی دانش پژوهان پیشرو، ۴(۱۰)، ۵۳- ۶۹.

https://usdjournal.daneshpajoohan.ac.ir/article_705537_a4006e5d37ffa7962e76af8b59e8c6f8.pdf

رضایی، محمدرضا، قاسمی، مسلم(۱۴۰۱)، ارزیابی قابلیت های گردشگری و نقش آن در توسعه شهری با تأکید بر برنامه ریزی راهبردی (نمونه موردی: شهر کرمان)، سیاست گذاری محیط شهری، دانشگاه آزاد واحد شیراز، ۲(۵)، ۱- ۱۶.

https://juep.shiraz.iau.ir/article_690282_72403d6f1d43885f6ebfed343c3f0b57.pdf

زالی، نادر، عطریان، فروغ(۱۳۹۵)، تدوین سناریوهای توسعه گردشگری براساس اصول آینده پژوهی(مورد مطالعه: استان همدان)، آمایش سرزمین، دانشگاه تهران، ۸(۱)، ۱۰۷- ۱۳۱.

https://jtcp.ut.ac.ir/article_59147_70cf0a8d225eaf0070fbcf2f48a45052.pdf

قاسمی، ایرج ، واشقانی فراهانی، گلسا(۱۳۹۷)، تحلیل شبکه ای جاذبه ها در برنامه ریزی گردشگری (مطالعه موردی: جاذبه های شهرستان کاشان)، گردشگری شهری، دانشگاه تهران، ۵(۱)، ۲۱- ۳۴.

https://jut.ut.ac.ir/article_65845.html

طرح جامع گردشگری استان خورستان: شناخت و بررسی وضع موجود(۱۳۸۷)، بخش اول، سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان خوزستان، معاونت پژوهشی دانشگاه شهید چمران اهواز .

مرادی مفرد، سمیه، امان پور، سعید، ملکی، سعید، احدنژاد روشتی، محسن(۱۴۰۱)، تحلیل ظرفیت های توسعه خلاق بافت های شهری با رویگرد گردشگری بومی و پایدار(مورد مطالعه: شهر شوش)، مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی رشت، ۱۷(۳)، ۷۲۳- ۷۳۹.

https://ensani.ir/file/download/article/64916dddbcf2b-10690-1401-52.pdf

موسوی، میرنجف؛ کهکی، فاطمه سادات؛ جلالیان، سید اسحاق(۱۳۹۸)، ارزیابی عناصر موثر بر توسعه گردشگری شهری مطالعه موردی: شهر ارومیه، گردشگری شهری، دانشگاه تهران، ۶(۲)، ۶۱- ۷۷.

https://jut.ut.ac.ir/article_72080_0a61dda74e899a443ca25151fe2a6614.pdf

نادری، محمدباقر، رفیعیان، محسن(۱۴۰۱)، شناسایی پیشران های کلیدی موثر بر توسعه گردشگری با رویکرد آینده پژوهی(مطالعه موردی: مثلث طلایی گردشگری اصفهان، فارس، یزد، برنامه ریزی و توسعه گردشگری، دانشگاه مازندران، ۱۱(۴۳)، ۲۷- ۴۸.

https://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_4254_6c6bed3e81eb48a4ac51797cb6a68c44.pdf

نجارزاده، محمد، باقری قره باغ، هوشمند، عین علی، محسن(۱۴۰۰)، تاملی بر راهبردهای بازاریابی در صنعت گردشگری و هتل داری در جهان: مطالعه مروری، گردشگری و توسعه، انجمن علمی گردشگری ایران، ۱۰(۲)، ۱- ۹.

https://www.magiran.com/paper/showpdf/f45b0521-316d-4652-b407-3577d4c82086?p=2330624&m=1577

نصر، طاهره(۱۳۹۸)، شناسایی عوامل کلیدی موثر بر گردشگری در کلان شهر شیراز با رویکرد آینده پژوهی، پژوهش و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی مرودشت، ۱۰(۳۷)، ۵۵- ۶۶.

https://jupm.marvdasht.iau.ir/article_3539_860a885b487ebf8cf79e02cf7cd6c4ac.pd

References

Abbas, E. W., Jumriani, J., Syaharuddin, S., Subiyakto, B., & Rusmaniah, R. (2021). Portrait of Tourism Based on River Tourism in Banjarmasin. The Kalimantan Social Studies Journal, 3(1), 18-26.

https://doi:10.20527/kss.v3i1.4145

Bec, A., Moyle, B., Timms, K., Schaffer, V., Skavronskaya, L., & Little, C. (2019). Management of immersive heritage tourism experiences: A conceptual model.Tourism Management,72, 117-120.

https://doi.org/doi:10.1016/j.tourman.2018.10.033

Chris, R. (2012) Assisting the poor in China through tourism development: An eview of research, Tourism Management, Vol. 33, pp. 239-248.

https://doi:10.1016/j.tourman.2011.08.014

Chung, M. G., Herzberger, A., Frank, K. A., & Liu, J. (2020). International tourism dynamics ina globalized world: A social network analysis approach. Journal of Travel Research, 59(3), 387-403.

https://doi.org/10.1177/0047287519844834

Eyisi, A., Lee, D., & Trees, K. (2021) Facilitating collaboration and community participation in tourism development: The case of South-Eastern Nigeria. Tourism and Hospitality Research, 21(3), 275-288.

https://doi.org/10.1177/1467358420966035

Gali, N., Camprubí, R., & Donaire, J. A. (2017). Analysing tourism slogans in top tourism destinations. Journal of Destination Marketing & Management, 6)3(, 243-251.

https://doi. org/10.1016/j.jdmm.2016.04.0

Haile,A.(2017). Sustainable tourism assessment Peace Through commerce:Tourism and Developmentin Eritrea,1stedition,Ethiopia.

https://doi. org/10.1016/j.jdmm.2016.04.0

Hartman, S. & Wielenga, B. & Heslinga, J.H. (2020) The future of tourism destination management: building productive coalitions of actor networks for complex destination development, Journal of Tourism Futures, Vol.6, No.3, pp.213-218.

DOI 10.1108/JTF-11-2019-0123

Herget,J.,Petrù,Z.,&Abrhám,J.(2015).Citybranding anditseconomicimpactsontourism.Economics &Sociology, 8(1),119.

https://doi: 10.14254/2071- 789X.2015/8-1/9

Jardim, S., & Mora, C. (2022). Customer reviews sentiment-based analysis and clustering for marketoriented tourism services and products development or positioning. Procedia Computer Science, 196, 199–206.

https:// 10.1016/j.procs.2021.12.006

Kyara, V. C., Rahman, M. M., & Khanam, R., (2022). Investigating the environmental externalities of tourism development: evidence from tanzania. *Heliyon*, 8 (6), 1-13.

https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e09617

Li,X.,Kim,J.S.,& Lee,T.J.(2021).Collaborationfor community-based cultural sustainability in island tourism development: A case in Korea.Sustainability, 13(13), 7306.

https://doi. org/10.3390/su13137306

Mendes, B., Ferreiraa, M. C.,& Dias T. G. (2022). Tourism as a service: Enhancing the tourist experience. Transportation Research Procedia, 62, 1–8.

https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.02.001

Mir,S.A.(2017).TheImpactofTourismIndustryonGrossDomesticProductandBalanceofPaymentsin India. International Journal of Economics merican tourists' perspectives.Tourism Management Perspectives,31, 348-360.

https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j. tmp.2019.07.005

Sutrisna, M., Saskara, N., & Ayu, I. (2020). Prospective Analysis of Sustainable Tourism Development in Penglipuran Village as A Tourist Village Role Model in Bali. Technium Social Sciences ournal, 13, 184-198.

DOI: 1939-6104-20-S6-159

Sharpy, R., (2017). Tourism marketing for developing countries: Battling stereotypes and crises in Asia, Africa and the Middle East, E. Avraham, E. Ketter. Palgrave Macmillan, Basingstoke. *Tourism Management*, 59(12), 100-109.

https://doi.org/10.1057/pb.2016.5

Sigalat-Signes. E, Calvo-Palomares. R, Roig-Merino. B and García-Adán. I.(2019). Transition towards a tourist innovation model: The smart tourism destination Reality or territorial marketing?. Journal of Innovation & Knowledge, 1-9.

https://doi.org/10.1016/j.jik.2019.06.002

Sop, S. (2020). Self-congruity theory in tourism research: A systematic review and future researchdirections. European Journal of Tourism Research, 26(14), 2604-2604.

https://doi.org/10.54055/ejtr.v26i.1935

Sorensen, F., & Grindsted, T.S. (2021). Sustainability approaches and nature tourism development. Annals Of Tourism Research, 91, 1-14.

https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103307

Tomej, K., & Xiang, Z. (2020). Affordances for tourism service design. Annals Of Tourism Research, 85, 1-9.

https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103029

Tien, N. H., Viet, P. Q., Duc, N. M., & Tam, V. T. (2021). Sustainability of tourism development in Vietnam's coastal provinces. World Review of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development, 17(5), 579-598.

http://doi/epdf/10.1504/WREMSD.2021.117443

Vu, D. V., Tran, G. N., Nguyen, H. T. T., & Nguyen, C. V. (2020). Factors Affecting Sustainable Tourism Development in Ba Ria-Vung Tau, Vietnam. The ournal of Asian Finance, Economics and Business, 7(9), 561-572.

doi:10.13106/jafeb.2020.vol7.no9.561

Wu, Y. F. & Xu, H. G. & Lew, A. A. (2015) Consumption-led mobilized urbanism: Socio-spatialseparation in the second-home city of Sanya, Mobilities, Vol.10, No.1, pp.136–154.

http://dx.doi.org/10.1080/17450101.2013.853952